

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodnina: za Zdravstveno društvo (Seven Chicago) in Kansas \$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; za Chicago in Cleveland \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; za inštrumente \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cleveland \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene glaslov po doporilu. Subskripcije se ne vračajo.

Advertising rates on agreement. Manuscripts will not be returned.

Naslov na vsa kva ima stik s urednikom

PROSVETA

2657-59 South Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

1938

Datum v ohiptaju, na primer (July 31-1938), poleg vsakega imena na naslovni strani, da vam je s tem dnevnik poslano brezplačno. Prosim, da se vam list ne vrne.

Histerična roka postave

Od časov zloglasnega Palmerja, ko je šel po deželi krik, da ameriški boljševiki vsak čas zasade rdečo zastavo na kapitolu Washingtona, pa so oboževalci čuvajali slavne demokracije kar posinili čim so ugledali tudi rdečo papirko, je že preteklo dokaj let, kljub temu pa Palmerjev vrtli strah še ni mrtev. Palmerjev mrlje še vedno straši in dela policijske babjake nerazorne in histerične pri belem dnevu.

Ameriška policija je stvar svoje sorte. Možgani, ki kontrolirajo policijske aparate po večjih mestih, se vsekakor namakajo v jesih. Rekord teh možganov je, da se nikjer na svetu tako siljajo ne smešiti. Ljudje božji se napijejo "munšajna" in potem začno kričati in razbijati po stari pločevini kot je že religiozna navada. Policija to sili in brž ji pade v glavo, da so to boljševiki, ki "delajo revolucijo". Hitro je ves policijski aparat na cesti in revolucija, katere ni bilo nikjer, je srečno "udušena". Drugi dan se pa strelijo gangeži, revolverji pokajo in strojnica drdajo, kakor da je res vaja za kitajsko revolucijo, a čudo božje — policije ni nikjer.

Zadnji četrtlet zvečer je čikaška policija spet "dušila revolucijo" v bližini Union parka. Pečica komunistov je hotela nekaj demonstrirati. Debele policijske glave, namesto da bi pustile komuniste, naj se sprehajajo po parku in govore, kar jim drago, so brž dobile vrtnice in hajd v akcijo. Menda niso debele buče imele tisti večer nobenega boljšega opravka, da bi bilo čez dan izvršenih dovolj tatvin, morda tudi kak umor vmes, in tatje so bili še vedno na prostem. Cela armada policajev je udarila na množico moških in žensk — in s tem je povzročila, da so ljudje pridržali od vseh strani in zaprli ceste. Lep spektakel!

Slični prizori so se odigrali tudi v par drugih mestih. Zdi se, da je bila vsa ta histerija policijskih bab inženirana samo zato, da imajo časopisni šmoki kaj gradiva za svoj neslani humor. Človek, ki ne pozna situacije, bi mislil, da se je zgodilo, oziroma se pripravlja nekaj strašnega, v resnici pa ni vse kaj nič. Bedasta policija in bedasti šmoki delujeta senzacijo, za katero ni najmanjšega povoda, delajo slavnega možika za strašilo idiotov in delajo demagogom brezplačno reklamo, ki je prav nič ne zasluži.

Ako hoče devet komunistov v Chicagu imeti ahod v parku, imajo vso pravico do ahoda. Komunisti morajo imeti enako svobodo govora in zborovanja kakor demokraci in republikanski korfariji in potegači.

Ce je ustava — zvezna in državna — še v veljavi, velja svoboda govora in zborovanja za vse ljudi, ne samo za koritarje, potegače in debeloglave. Če bi bila svoboda le za zadnje, bi bilo v dotični točki ustave zapisano: "Kongres ne sme sprejeti zakona, s katerim bi omejil svobodo govora, tiska in zborovanja demokraci in republikancem, drugim jo pa lahko omeji." Namesto tega se točka glasi: "Kongres ne sme sprejeti zakona, s katerim bi omejil svobodo govora, tiska in zborovanja itd."

Svoboda govora torej velja za vse enako. Kdor jo krati komurkoli, je tiran, ki gazi ustavo. Da se to dogaja že od nekdaj, je znano. Med bratci, ki tlačijo maso, ni ustave. Saj je rekel šlezniški magnat: "What is Constitution among friends?"

Na Angleškem so v tem oziru najpametnejši. Tam ima policija nalogo, da ne moti zborovanj in govorov, pa naj govori kdor hoče in kar hoče. To je prav. Demagogi tamkaj zborujejo brez ovir. To je pravilno. Naj se izkriče. Ko se izmečejo, jim odleže in potem grede domov spat. Po teškem govorjenju se lepo spi — kakor po kopanju jarkov.

Ameriški debeloglavi se še niso naučili tega, zato pa vsak ameriški policijski načelnik umre za nervoznostjo. Prav jim je!

V Turčiji imajo zadnje čase mnogo potreb, povodni in požarov. Ortodoksni muslimani pravijo, da je to "kazen božja", ker je Kemal oblekel Turke po evropsko in zatri arabsko pisavo. To je dokaz, da so pravoverni mohamedanci zelo krščanski.

SNPJ ni zrasla iz samega filola in kiste repe. Bilo je precej svelega mesa in mleka. V bodoče mora biti še več.

Morda pa so Kitajci še vedno otroci, ki morajo imeti Jeroba.

Glasovi iz naselbin

Podrobnosti o Primožičevih nesrečah.

Cleveland, O. — Srečno sem dospel v nedeljo 28. julija v Cleveland, kjer me je na postaji čakal sin Milan, s katerim sva se takoj podala kropit pokojnega Primožiča, ki je pred par dnevi smrtno ponesrečil v avtomobilski nesreči. V pondeljek se je vršil pogreb, ki je bil zelo lep; nad 40 avtov je bilo v sprevodu. Od njega so se ob odprtem grobu poslovili predsednik angleško poslujočega društva "Comrades" SNPJ br. Jos. Fifolt, dr. Kern in Ivan Zorman. Velika tuga je sedla na nas in marsikomu je o-ko rloso ko smo v grob polagali mladega medicina, ki nam je toliko svoje energije dal, nam vsem.

V torek ob 11. dopoldne me je poklical prijatelj Gorša in me povabil, naj grem z njim na kraj, kjer je bil ubit Primožič. Z nama je šel tudi Jos. Šircelj. — Od Clevelanda do omenjenega nesrečnega prostora je okrog 45 milj, ki se imenuje Orville, v čigar neposredni bližini se je zgodila ona nesreča, o kateri nam je povedal podrobneje tamkajšnji prijazen zdravnik dr. Roosa.

"Okrog polnoči je bilo," je dejal, "ko sem bil poklican na kraj nesreče." Trudil se je približno pol ure, da je začel zvečanje rane ponesrečenemu Primožiču, ki je ležal ves čas nezavesten. Megla je bila zelo gosta in neprodna. Na omenjenem mestu ob državni cesti stoji malo polopje, tovarni podobno, hladilnica za mleko, ki ga tja pripeljejo navadno ponoči. Dva velika tovorna truka sta stala kraj ceste, četudi je na obeh straneh ceste velik napis, da ni dovoljeno parkati. Bilo je dovolj prostora za parkati truke pred hladilnico, pa jih niso. Luči menda na truku ni bilo, kot bi morala biti, kajti luč na truku je bila nepokakovana, kar da misliti, da je bila šele po nesreči pritrjena na truk.

Ko je zdravnik malo začel rane, je ponesrečenega Primožiča takoj odpeljal v bolnico v Warren, O., ki je oddaljeno 23 milj od dotičnega kraja. Prišedši v bolnico, je omenjeni zdravnik ponesrečenemu Edwínu še enkrat vbrizgnil serum, da ga spravi k zavesti. Primožič je sicer začel dihati, toda po 15 minutah je že izdihnil. Rane so bile očitno prevelike, da bi mu bilo še mogoče ohraniti življenje.

Ker je bila zelo gosta megla, se je zdravnik odpeljal proti domu šele ko se je popolnoma zdanilo. Iz tega se lahko sklepa, da je bila megla glavni vzrok nesreče. Primožič se je vozil v družbi svojega prijatelja medicina na poti v Cleveland iz vojaškega vežbišča v Carlisle, kjer je prebil šest tednov na o-rožnih vajah kot podporočnik. Vračal se je nazaj v Cleveland med svoje drage prijatelje, kjer bi čez par tednov spet pričel s študijami.

Z Goršetom in Širceljem smo se peljali tudi v Warren ter obiskali bolnico, da je Gorša dobil, kar je bilo Primožičevega. Od tam smo se peljali v Youngstown, kjer stanuje prijatelj Primožiča, ki je imel pri sebi kovčeg pokojnega Primožiča. Kovčeg smo vzeli s seboj v Cleveland. Mladenec je zelo potr nad nesrečo, toda njega ne zadene krivda. Treba je pripomniti, da ni bil on skoro nič poškodovan, medtem ko je mladi Primožič izgubil svoje življenje.

Ludvik Medvedšek.

Poročilo zastopnika.

Farrell, Pa. — Pred kratkim sem poročal iz Westmorelanda o raznih stvareh, danes pa ne morem poročati o kakih posebnih uspehih, ker je deževno vreme. Na Braddocku sem se ustavil pri družini Zajc, kjer sem se stalni gost, kadar pridem tja. Ker nisem imel denarja, sem se napotil s cestno železnico do Pittsburgha, od tam pa na Midway ter se ustavil pri Zustovi družini, kjer sem tudi povedal vzrok mojega obiska. Omenil sem, da bi rad obiskal društvenega tajnika v Burgettstownu. Gospa Zusta je hitro šla k svojemu sinu, ki je bil v garaži in mi sporočila, mojo željo. Predno pa smo se

podali na pot, nam je še napravila dobro kosilo.

Ko je bilo vse pripravljeno za odhod, smo se vsedli štirje v avto, ki nas je vozil v Burgettstown. Imeli smo prijetno vožnjo, ker so fantje med potjo prepevali slovenske pesmi. Omenim naj, da se slovenski fantje in dekleta na deželi ne sramujejo slovenskega jezika in so ponosni, ker jih je rodila slovenska mati, kar je popolnoma pravilno. Od tu smo se vrnili na Midway, kjer sem obiskal nekaj rojakov, med njimi Nagelovo družino, kjer sem bil postrežen z dobro kapljico. Ogledal sem si njihov vinograd in druge zanimivosti. Pozneje sem obiskal še Nagodetovo družino in se sešel z njihovo brhko hčerko, ki se bo menda kmalu poslovala od samega stanu. Omenim naj še, da je tukaj še več drugih pri-jaznih slovenskih deklet. Pri Nagodetovih sem se počutil dobro, ker so mi nudili izvrstno postrežbo. Hvala vsem skupaj! Radi deževnega vremena sem se odločil, da obiščem svojo družino v Farrellu. Imel sem pri sebi precejšnjo vsoto denarja, ki sem jo dobil za naročnine, katero sem poslal upravitelju. Ko sem bil "suh", mi ni kazalo nič drugega kot se ponovno podati na pot.

Anton Zidanšek, zastopnik Prosveta.

V STARIH ČASIH SO SE LAHKO SMEJALI

Ko so nekoč govorili o slavnem "homerskem smehu," je pripomnil šaljivec, da jim je bilo takrat lahko smejati se, saj jim še ni bilo treba plačevati davkov. V stari Grčiji res niso poznali davkov v našem smislu, vendar pa je zahtevala državna uprava, ko je postala bolj komplicirana, od državljanov poleg vojaških, tudi denarnih obveznosti.

Pa ne, da bi bila grška demokracija zahtevala direktnih davkov? Nasprotno. Širokim množicam se je izplačeval iz državne blagajne celo — denar za zabavo. Vendar pa so si stari državljani izmislili ženijalen trik: razdeljevali so častne službe, t. j. liturgije, kar je toliko kot delo za skupnost. Finančni so morali vzdrževati kopališča in telovadnice, skrbeti za zelo drage slavnostne sprejede, religiozne prireditve, ter za a — teater. Najhujiši vijak pa je bil, če so imenovali koga za poveljnika brodovja. Kajti skrbeti je moral za popravilo ladje, za njeno vzdrževanje, za vzdrževanje moštva, katerega je moral tudi — plačevati. Za vse to pa so lahko — poveljvali ladji, čast, ki so jo pa rajši prepustili strokovnjakom ter še plačevali.

Ko je Demetrius iz Phalerona reorganiziral okr. I. 310 pred Kr. atensko državo, so te liturgije v glavnem odpravili. Aleksander Veliki pa je vpeljal v novih provincah Azije in Afrike še pravi denarni davek, ki se je raztezal na kakršnokoli imetje in obrt.

Tudi v Rimu je bil podoben sistem. Province so morale vzdrževati glavna mesta (v prvi vrsti seveda Rim) in marsikateri propal aristokrat, ki je bil v mladosti zapravljal imetje, je prišel kot iztirjalec davkov pozneje zopet do njega. Kajti že takrat so bili davki za dežele prava šiba božja.

Mednarodni kongres slepcev. Na Dunaju se je otvoril 14. julija mednarodni kongres slepcev. Delegati so vsi samo slepci in so prišli od vsepovsod. Zastopane so skoraj vse evropske dežele, a tudi Amerika, Argentina, Egipt in Avstralija so poslale svoje zastopnike. Debatje se vršijo v petih jezikih in jih stenografirajo slepi stenografi.

Starec, ki je vedno kadil. V rimskem sanatoriju Umberto I. živi 105letni Pietro Schina. Počuti se dobro, vidi dobro in spomin ga še ne zapuška. Bil je po-djelec, 90 let je preživel na polju. V zavodu živi zadovoljno, samo kadar se spomni življenja in dela na polju, ga prime ožnost. Zelenja in narave pogreša. Schina je kadil vedno po mnogo vse svoje življenje in tudi sedaj v visoki starosti kadi neprestano, da ga v sanatoriju komaj sproti zalagajo s tobakom.

Osip Dimov:

Anton Čehov

Ob petdesetletnici njegove smrti. Pred pet in dvajsetimi leti, 15. julija 1904, se je v Badenweileru preselil v večnost ruski pesnik Anton Pavlovič Čehov. Njegove zadnje besede so bile nemške: "Ich sterbe..."

Počasi si je pridobil Čehov priznanje v domovini in še bolj počasi v inozemstvu. Svojo literarno kariero je pričel z zabavnimi črticami in kratkimi zgodbami v "Strekozi." (Pri-bližno: Sin izdajatelja "Streko-ze" je pozneje s pomočjo drugega odličnega humorista — Arkadija Averčenko spremenil "Streko-ze" v izviran "Satirikon," najboljši šaljivi list, kar jih je bilo kdaj v Rusiji). Prosto iz srca je prihajal veselo glasen smeh mladega Čehova, ki je pisal pod imenom Antosa Čehontse. Iznasel je tudi vesele omedjan-ke kakor "Ženitna ponudba" in "Medved," ki so ju povsod v Ru-siji nešteto krat uprizarili. "O vsaki temi lahko pišem," je rad povedal Anton Pavlovič. In to ni bilo hvalisanje. "Tu je pepelnik. Ali naj napišem do jutri zgodbo o tem pepelniku?" In drugega dne je že čital zgodbo o pepelniku.

Toda polagoma so se pridružili njegovemu čudovitemu smehu zvoki melanholije, stari prau-aki, govori, ki jih poznamo že od Gogola (Smeh in solze) in ki jih je Puškin; sočnice ruske poezije, tako, dobro razumel:

"Od hlapca do plemena pesnika — mi vsaj pojemo žalostno..."

Brezakrben smeh Čehova je dobil temnejši ton. Prav za prav se ne smeje več, samo smehlja se ožnostno. In včasih tudi zelo žalostno! Še par let — in Čehontse je izginil popolnoma. Tu je Anton Čehov...

Postal je sodelavec velikega, skrajno konservativnega dnevnika "Novoje Vremja," ne da bi se bil strinjal z nazori njegovega direktorja, zvitega starega lisajca Alekseja Sergejeviča Suvorina, ki je bil nekoč prijatelj Turgenjeva. Polagoma so nastale Čehove kratke novele. Zbirki "Mrzla kri" in "Mrčni ljudje" sta imeli vedno večji uspeh. Navzlic temu je bil pesnik slabo za-pisan pri poklenih kritikih, strogih avgurih debelih meseč-nikov, ki so pazljivo čuvali ne-dotakljivost ruskega liberalizma.

Od vsakega resnega pesnika niso takrat zahtevali samo talenta, temveč tudi strumno opozicijonalo stališče proti tedanjim političnim razmeram. Talent sam ni zadostoval, predvsem je bilo treba dokazati "čistost političnega mišljenja." Znamenito formulo pesnika Jakova Polonakega:

"Ni treba, da si pesnik, biti mešan je tvoja dolžnost..."

so uporabljal z neizprosno stro-gostjo. Tako izjemni talent ka-kor je bil Ljeskov — ki se je ne-kaj časa meril celo z Dostojev-skim — je kritika kratkoma zamo-lala. Sam Dostojevski je moral ponovno čutiti ostro vzgojno šibo. Prav tako Turge-njev...

Čehovu so očitali, da ni bil ni-koli v ječi, da ni nikdar "trpel" zaradi svojega prepričanja. Ko je izšla njegova krasna povest "Kmetje," je napisal knez tuda-nje literarne kritike, vladar mi-selnosti radikalno misleče druž-be, N. K. Mihajlovski: "Čehov nima Boga — to se pravi, nje-govemu ustvarjanju manjka te-meljna, vodeča ideja!"

Ker niso Čehova zaradi poli-tičnih deliktov nikdar vtaknili v ječo in ga tudi niso izgnali v Si-birijo — kar se je zgodilo Do-stojevskemu — so mu končno priporočali njegovi literarni pri-jatelji in svetovalci, naj se po-da prostovoljno na Sahalin, raz-vpiti otok, kjer so bili tedaj naj-večji zločinci. Čehov je šel na težko pot. Od tam ni prinesel do-mnov preveč lepih vtisov, pač pa kal smrtne bolezni (jetike), ki ga je spravila v prerani grob.

Čehova si moremo zamisliti le v najožji zvezi z rusko zemljo, deželo ravnine z navidezno za-pustnostjo. Noben ruski pesnik se ni tako čuteče približal ru-skim steptam in poljem kakor Čehov. V njegovih povestih slišimo šumljanje brezkončnega morja travnikov in polj, v njegovih dramah, ki jim je dalo Moskov-

sko umetniško gledališče tako veličastno odsko obliže, sluti-mo skrivnostni duh neskončne daljave. Nihče ni videl kolorita Rusije tako ostro kakor Čehov, nihče razen njega ni z večjim u-mevanjem slišal otočne melodije ruske pokrajine. Pokrajina in kolorit pa in v skrivnostni de-želi živeli ljudje s pohlevnimi živalnimi žive po Čehovu skupno življenje.

Čehov je bil videc, skoraj pre-rok. Ni mogel biti drugo, kajti z nezmožljivo oostrostjo je gledal v podzemlje ruske realnosti. S šte-vilnimi pičicami, s prav rahlimi namigavanji — ki se jih morda večkrat niti sam ni docela zave-dal — je prerokoval Čehov bodočnost. V dram "Tri sestre," ki jo je bil napisal kratko pred japonsko vojno, zapuška garni-zija v malem mestu svoj stan — in v daljavi pade strel. V "Črešnjem vrtu" posekajo stara drevesa na plemenitaškem posestvu in posestvo ni več plemenitaško, temveč preide v last Sloveka iz ljudstva. To je bilo naplano pred revolucionarnimi dogodki leta 1905! V "Stričku Vanji" je opisan razdor med meštom in deželo, apor, ki je za-velj prav sedaj tako ostre oblike.

Čehov nudi z opisovanjem Rusije pesniško podobo človeške duše vobče, kajti čim globlje prikazuje pesnik narod, tem ja-snejša je silka prvotnosti, tem bližji je splošno veljavnemu, mednarodnemu, vsečloveškemu. Pot v kozmopolitizem vodi — vsaj v umetnosti — akosi narod. Tipajoč po koreninah individu-alnosti, se dotika pesnik prate-meljev človeškega življenja in bistva.

L. 1911 sem se v bližini Koda-nja srečal z Georgom Brande-sem ter sem mu v razgovoru o ruski literaturi omenil ime An-tona Čehova. "Kdo je to? Imena Čehov še nisem slišal," je re-kal. Sprva sem mislil, da se ša-li. Potem sem mu objubil, da mu prekrbim prevod Čehovih del. Zelo sem se moral truditi, da sem jih zbral.

Danes pozna vsak misleči člo-vek ime Čehov. Anton Pavlovič je vstal zopet od mrtvih, žareč v luči pesniške lepote, notranje čistosti in plemenite človečnosti.

RAZNO

Najvišja točka v Rusiji. Do sedaj so smatrali za najvišjo točko na sovjetskem področju o-samljeni stožec v Turkestanu, ki so mu lani nadeli ime "Leninov vrh". Meri 7127 m nad morako gladino, tvori konec Zailaškega gorovja in je viden na stoti-ne kilometrov daleč. Pripomni-ti je, da meri najvišji kavkaški hrib Elbrus 5619 in Montblanc 4801 m. A zdaj je zaključil nemški udeleženec sovjetske pamiške ekspedicije Richard Finsterwalder v Monakovu svo-je račune o gorovju na "Strehi sveta", ki je bilo do sedaj za-znamovano na vseh zemljevidih samo z belo liso. Ugotovil je, da meri hrib Harmo ob izvoru reke Vanča pri stiku Pamirskega in Darvazijskega gorovja 7496 m nad morjem. To je naj-višja točka na sovjetskem o-zemlju.

27 otrok v eni rodbini. V ma-lem kraju Towerseju na Angleškem živi rodbina Henryja Nelmsa, kateri se je rodilo pred nekaj dnevi 27. dete. Vsi o-troci žive in tako je v rodbini s-tarši 29 ljudi. Angleški časopi-si pišejo obširno o Nelmsovi rodbini in oblasti opozarjajo na njo, da bi bila deležna kake po-pore. Ta rodbinski rekord je pomemben posebnost še za to, ker je danes v Angliji velika neza-poslenost in beda.

"Lukasan" — novo merilo. Ame-riški zvezdoslovec Arthur Eb-bels je sprožil misel, naj bi u-vedli v prakso novo internacio-nalko in ta naj bi bila "lukasan". S tem imenom bi označili "svet-lobno leto", ki igra tolikšno vlo-gu v zvezdoslovju in ki po ne-kem čudnem naključju doslej ni imelo svojega internacionalne-ga izraza. Zdi se, da se bo ime uveljavilo že radi svoje prepo-rti. Izvedeno je iz latinščine in pomeni isto kar svetlobno leto. Kakor znano je svetlobno leto dolžinska enota za pot, ki jo svetloba (300.000 km na sekun-do) opravi v teku enega leta. Ta pot je dolga nič manj ko 9.460.800.000.000 km.

Delavsko gibanje na Angleškem

(Kratek zgodovinski pregled.)

Priredil Franjo Aleš, Dunaj.

Eno pa, kar je ogromnega pomena za stranko in sploh za vsako delavsko gibanje pa je: — čut solidarnosti med delavstvom. Menda nima nobena od socialistično umernih strank tako v splošnem razvit čut solidarizma, kakor ga ima edina angleška labour party. Mnogo zaključkov je bilo sprejetih z opozicijo, mnogo različnih deljenj se je opazilo v stran-ki tekom zadnjih let, toda vsi so imeli pred očmi, da velja za stranko in za vse njene člane demokracija, in nikomur ni prišlo na misel, da bi mislil na cepitev ali delitev te tako mo-žne stranke delavskega razreda. Angleški de-lavec ima posebno razvito svojo lastno zaves-ki se reprezentira posebno v tem, da je bil zmo-žen ustvariti tako mogočno stranko, ki ga bo rešila iz gospodarskega suženstva, v katerega ga je vlenil kapitalizem in z njim se razvija-joča vladajoča družba meščanstva.

Paihološki obraz delavske stranke.

Da moremo kolikor mogoče razumeti vse teknje, ki so se pod posebnimi okoliščinami razvile pri angleškem delavcu in s tem tudi paihološki obraz njegove politične predstavi-ce, to je delavske stranke, tedaj se moramo nasloniti na angleške razmere v splošnem, a na razvoj angleškega kapitalizma oziroma in-dustrializma še posebej. Angleški velepo-sesniki, ki datirajo še iz fevdalnih sistemov, so se v dobi kapitalizma v privilegiranem svo-jemu parlamentu vedno ljubeje spoprijemali z nastopajočo mlado in komaj porojeno buržuazijo. Niti danes, v dvajsetem stoletju ni stri-režim teh starih privilegirancev dasi so se pro-ti njim postavili denarni privilegijanci — bur-žuazija in proletariati. Borbe v parlamentu in posebno v spodnji zbornici so bile ljute in le počasi si je buržuazija pridobila male pravice. Toda buržuazija, ki je rabila in tudi izrabila pomoč delavcev, je pravice, ki jih je sebi pri-znala, odklanjala proletariatu. In le počasi se je delavstvo toliko opogumilo, da je z buržo-azijo ali samo sprejelo nekaj novih reform, ki so pomenile tudi za delavstvo napredek v so-cialnem in političnem oziru.

Osnovne državljanske pravice proletaria-ta, volilna pravica, niso bile izvojevane na tak način, kakor v evropskih državah, recimo v bivši avstro-ogrski monarhiji, ali v Nemčiji. Te pravice si je proletariati priboril postopo-ma. Ta razvoj pa se niti ni do zadnjih časov zaključil, kajti še le pred kratkim časom je bila dana možnost, da so tudi ženske volilke, ki so doslej bile delno zastopane pri tej državljanski pravici, dobile pravico do glasu. Meščanstvo, ki se je za politične pravice borilo proti okostenelim lordom, je potem strumno branilo te pravice zase. In delavec, ki mu meščanska revolucija ni prinesla ničesar, si je to moral kasneje še le sam vzeti.

Tako je razumeti tudi razvoj delavskega gibanja, ki je šel jako previdnih korakov v bo-dobnost. Izkrstariziralo se je to v posebnem, za naše razmere seveda malo razumljivem, obližju delavske stranke, ki se je kot neodvisna razredna delavska predstavica postavila v boj, da z meščanstvom obračuna s stariim siste-mom in pa z novim, ki je z meščansko revo-lucijo nastal.

(Dalje prihodnjik.)

Ivan Jontex:

Človekovo znanje

Človek, ki vse svoje življenje koplji v sebi znanost, proučava in skuša doumeti ter si raz-loži skrivnostni ustroj narave, vesolja, ki po-kušnja razjasniti mnoge tajinstvene pojave v vesirju, ki so nam nerazrešljiva uganka, mora na koncu konca priznati — seve če ni do-mišljavec — da je vse njegovo znanje zelo, zelo revno, da mu je pozitivno znanega prav malo, jako malo in moral bi reči: — To, kar vem, je tako majeno, tako nezadno v prime-ri s tem, kar bi moral vedeti, da bi bil v stan-u doumeti in si razložiti vse te tajinstvene po-ja-ve, ki smo jim priča, kakor sem jaz neznanec v primeri s celim vesoljstvom; med mojim revnim znanjem na eni in popolnim znanjem — ki je: vse vedeti — na drugi strani, je ve-likanska razlika: zdi se mi, da je človeku naj-oddaljenejši planet mnogo bližji kot popolno znanje, ki je: popolnoma razumevanje in do-umevanje vsega, kar se je zgodilo, se godi in se bo zgodilo.

Človeško znanje je zelo nepopolno. So stvari, pojavi, ki si jih ne moremo razložiti in ki bodo uganka še poznim znancem, katerih znanje bo mnogo večje, bogatejše od našega. So pa stvari, ki bi si jih mogli pravilno raz-ložiti, če bi jih gledali v njih pravi luči, in to navale strašno nepopolnemu znanju na-šemu, ki je takorekoč še v otroških plenah povito. Postavi se na stališče evolucije in lah-ko si boš razložil in doumel marsikak po-jav, ki ti ostane večna uganka, če ga boš opa-roval skozi rane religiozne teleskope, katerih leče so tako zakajene, da ne more tvoje pogled prodrati skozi nje. V luči evolucije ali če hočeš: skozi teleskop evolucije, pa boš videl mnogo marsičesa. — ne vse — kar ti je bilo doslej prikrito, nekaka nerazrešljiva uganka, ki je more rešiti edino le kak namiljen bog in videl in spoznal boš, da življenje ima povsem drug izvor in smoter, kot si si predstavljal dosedaj-zakaj, prijatelj, v evoluciji je resnica!

Vesti iz Jugoslavije

K STALNIM NEMIROM NA BALKANU.

(Izvirno.)

Ljubljana, 17. julija 1929.

Ze dolga leta sem vladajo na Balkanu čudne nezdrave razmere. Je ves Balkan kot sod smodnika, vlačnega smodnika, kakaj kadarkoli plane lakra nanj, se utrne zublji. Do večjega požara ponavadi ne pride zadnja leta.

Makedonija je tisto sporno jabolko, ki leži razdeljena med tri države: Srbijo oz. Jugoslavijo, Bolgarijo in Grško. Posebno prvi dve sta zainteresirani na Makedoniji. Po svetovni vojni je ozemlje Makedonije razpadlo na tri dele: največ je imela Jugoslavija, potem Bolgarija in nazadnje del jo ima tudi Grška. To je tisti kos zemlje, ki leži med Jugoslavijo in Bolgarijo kot kost med dvema aestradijskima poma, ki rešita drug v drugega, ker bi oba želela gladiati od te kosti. Bolgarija kriči, da bi morala biti Makedonija pod Bolgarijo, ter dokazuje, da so Makedonci bolgarski narod. Srdi spet kažejo na Makedonci kot svoje stare brate po krvi, le da je bolgarska malo eskalila do nedavna pristno srbsko govornico Makedonci. Tako si natihem lasti Jugoslavija tudi ono ozemlje Makedonije, ki jo ima Bolgarija, Bolgarija pa prav tako vno do kazuje, da je krivično, da je predmet del Makedonije pod Jugoslavijo, ko bi moral biti vendar njihov. In Makedonci sami? Del Makedonci je za Bolgarijo, del spet za Jugoslavijo, del pa spet za samostojno Makedonijo v sklopu federativno urejenega Balkana.

Bolgariji vstati vpadajo na naše ozemlje ter prireajo atentate na naše državnike, generale ali proge, ceste, zgradbe, hoteč s tem pokazati nejevoljo Makedonci za vladjo Jugoslavijo, po drugi strani na bolgarsko ozemlje v istem cilju.

Radi Makedonije so bili Srbi Bolgari že tri vojne in zmaga prvih nad drugimi je končno pretežni del Makedonije priključila Jugoslaviji. Bof pa s tem ni bil končan. Ze 11 let se vrše stalno vpadi bolgarskih komitejev na naše ozemlje ter prelivajo kri.

Mnogo krvi in tudi mnogo črnila se je že potratilo v dokazovanju ali so Makedonci Srbi ali Bolgari ali pa so samostojni narod s svojim jezikom, svojo zgodovino in svojo kulturo. Makedonci postane Srb, če obiskuje srbske šole, ali Bolgar če obiskuje bolgarske šole. V obeh slučajih bo Makedonec ali dober Srb ali dober Bolgar. Makedonski jezik je zmes obeh teh jezikov in zato je jasno, da so Bolgari boje, da utegne Srbija v par letih posrbiti vse Makedonci, kar Jugoslavija vsekakor želi in hoče.

Proti posrbitvenju Makedonci se dandanes borita dve organizaciji, ki sta si druga drugi nasprotni. Prva organizacija, znana pod šifro U.M.R.O. (Unutarnja Makedonska Revolucionarna Organizacija) ali kakor se splošno imenujejo njeni pristajali "Makedonstvujaši," ima svoj pravi sedež v Bolgariji ter jo podpira vsekakor Bolgarija sama, saj je ta organizacija za priključitev vse Makedonije Bolgariji. Člani te organizacije vrše znane vpade, katerih zadnji se je dni izvršil v Stipu in čigar žrtve sta postala oba atentatorja makedonstvujaši in dva naša orožnika, ki sta zasledovala atentatorja. (Beseda atentator se za ta dva človeka prijela v našem tisku, da si nista izvršila nikakega atentata in sta ga mogoče samo nameravala. Pri njihju so pač našli orožje — kot pravi uradno poročilo).

Druge makedonske organizacije so tako zvali federalisti, ki se poslužujejo največ utmenenega in pisanega propagiranja svoje ideje, ki je: Makedonija naj bo avtonomna in naj ima kot ena enopokrajno mesto v federaciji balkanskih držav. Ti so neprijubljivi tako v Bolgariji kakor pri nas ter so povečini moralni in važnejši njihovi voditelji imigrirali v inozemstvo, kjer se združujejo največ na Dunaju. Ti očitajo makedonstvujaškim, da ima njihovo gibanje preveč

bolgarsko-nacionalističen značaj, ker so za priključitev Makedonije Bolgariji, kar bi položaja prav nič ne spremenilo. Le vlogi vladajoče države bi bili zamenjani. Ti so mnenja, da ne bo prej miru na Balkanu, dokler bo kakva država imela hegemonijo nad Makedonci, pa naj si bi bila to ali ona država.

Jasno je, da se tega vprašanja ne bo dalo rešiti niti v arškem niti v bolgarskem zmislu, marveč z ustanovitvijo države, ki naj bi obsegala vse vse jugoslovanske narode, med katero spadajo tudi Bolgari, in za kakršno državo so se borili vsi prvi politiki pred kakimi 60 leti, ko je bila ideja ujediniene Jugoslavije mnogo bližja svojem utelešenju kakor je danes.

Danes pa je Balkan prav radi tega neresenega vprašanja sod vlačnega smodnika, ki pa se na južnem solncu prav lepo, — suši.

Spet smrtna vožnja z avtomobilom.

Ljubljana, 16. julija 1929.

Iz Maribora nam spet poročajo o smrtni nesreči na avtomobilu v Slovenski Bistrici. Včeraj zvečer je leani trgovec in lastnik parne žage Franc Razboršek zavozil s svojim avtomobilom v občestno drevo na državni cesti pri Vrhlohu. Sunek je bil tako močan, da je avto izruval celo dravo. Vozilo se je popolnoma razbilo. Avto je sifiral Razboršek sam. Poleg njega je sedelo v avtu še pet oseb in nje gov sin. Vsi drugi so le malo poškodovali, a Razborška je prišlo na sedežu s tako silo, da mu je stisnilo prani koš in trebuh. Le s težavo so ponesedenci potegnili iz ruševin razbitega avta. Mariboraki reševalni avto ga je prepeljal v bolnico, kjer pa je danes umrl. Tako vsak teden zahteva kako smrt. Ljudje vedno pozabljajo na previdnost. In kako potrebna je!

Bivši organizator bosanskega delavstva umrl. V najlepši moški starosti 42 let je v pondeljek 24. junija umrl v Tesliću eden početnikov še mladega delavkega gibanja v Bosni, sodrug Jovo Smitran. Rojen v Bosanski Gradici, po poklicu čevljar, si je z vnetim študijem pridobil precejšnjo stopnjo izobrazbe. Kot funkcionar delavskih organizacij in socialni demokrat je bil pred vojno že duša tedaj še tako mladega delavkega pokreta v Bosni. Med vojno je kot obkovoalec ruskih terorističnih metod osnoval sam teroristične skupine, radi česar je prišel v navskriž s stranko in osnoval novo, svojo skupino, ki so jo oblasti silno preganjale. Po vojni je prišel kot poslanec v ustavno skupščino. Človeka kot je Jovo Smitran, idealista in požrtvovalnega človeka, ki je stal ob zibel bosanskega delavkega gibanja, bo jugoslovansko delavstvo ohranilo v lepem spominu.

Trpel je, trpel se boril in borec se je umrl. Zadnja leta se valed bolezni ni udeleževal v gibanju.

K incidentu v Stipu.

Beograd, 17. julija 1929.

Ko smo prejeli prvo uradno poročilo o incidentu v Stipu, nam je poročilo poročalo le o dveh bolgarskih komitejih, ki sta bila od naših varnostnih organov ustreljena. V poročilu je povedalo, da sta bila ustreljena tudi dva naša orožnika pri zasledovanju komitejev. Poročilo je sicer govorilo, da sta komiteja na zasledujoče orožnike odala več strel in ranila nekaj naših orožnikov, ni pa poročalo, da sta oba orožnika podlegla ranam.

Včeraj pa dobimo šenkrat poročilo, da so v Stipu pokopali dvoje žrtv bolgarskih komitejev in da je naše ljudstvo ob tej priliki silno demonstriralo proti Bolgariji. Ubila orožnika sta Jurij Lacković in Lazar Jasič. Uradno poročilo pripoveduje, da so obe žrtvi prenesli v tamonjski oficirski dom, kjer so ju položili na mrtvaški oder. Pogreba se je udeležilo baže mnogo ljudi (uradno poročilo imenuje 8000), med njimi predstavniki oblasti, na čelu duhovščine pa sam škof Benjamin, ki je imel tudi nagrobni govor nad obema žrtvama.

Po pokrebu pa so organizirali protestno zborovanje v Stipu, na katerem je govorilo več govor-

nikov ostro proti krvavim dejanjem bolgarskih komitejev. Po govornih šestih govornikih je bila sprejeta rezolucija, v kateri se obsoja krvavo delo bolgarskega komiteja kot razbojniško delo, ki onemogoča mirno delo na našem jugu. Narodna potrpežljivost da je pri kraju in da narod bregalniške oblasti zadnjič resno svari Bolgarijo, naj uvede red v svojo državo in naj nam bo lojalni sosed. Rezolucija trdi, da je vse delo makedonstvujašev v zvezi z oficioelno bolgarsko politiko, in da je vsa akcija bolgarskih band v rokah malega števila ljudi, in sicer najemnikov, ki so v tem svojem zlikovskem delu našli sredstev za svoje življenje. Prav tako obtožuje rezolucija bolgarske državne organe, da pomagajo pri teh razbojniških akcijah ter tirja od jugoslovanske vlade, da energično nastopi proti takim dogodkom itd.

Z zborovanja so poslali udarnostne brzojavke kralju in predsedniku vlade generalu Živkoviću, nakar se je ljudstvo razšlo, ključ proti bolgarskim plačancem.

Tako je bil dogodek v Stipu in tako sta bili obe oziroma vse štiri žrtve izkoriščene s tem, da so priredili ob pogrebu protestno manifestacijo z fezulucijo, ki naj gre v svet ter priča o resnici dogodkov, kakor jih tolmačijo in vidijo oči naših oblasti.

Ne marajo pa pri vsem tem spoznati, da gre za problem Makedonije, ki ga bo treba prej ali slej rešiti v zadovoljstvo tako Jugoslavije in Bolgarije, da se bo treba alej ali prej odpravdati taktiki pušk in bomb ter si prisvojiti taktiko medsebojnega razumevanja. Stara resnica je: tiak in pritisk budita vedno odpor.

Novice iz Beograda.

O štipkem "atentatu" — Bolgaraki krogi so baže radi nameravane atentata v Stipu v zadnji, vsaj jugoslovansko časopisje ve povedati o tem Odpravnik poslov angleškega poslanstva v Sofiji je posetil ponovno ministrskega predsednika Ljapčeva ter imel z njim daljši razgovor, ki se je tikel predvsem o atentatu v Stipu. Ljapčev je napram njemu odločno zanikal, da bi bil ta dogodek v kakršnikoli zvezi z Bolgarijo ali tudi z makedonstvujašimi. Označil je ta dogodek kot inscenacijo Jugoslavije, ki hoče s tem odvrniti s sebe obtožbe, ki jih je usmerila Bolgarija napram Jugoslaviji. Bolgaraki časopisje zanikava, da bi bile bombe, kakršne so našli pri ubitih napadalcih, v rabi bolgarske vojske ter pravi, da gre le za maščevanje dveh vojnih beguncev, ki nista makedonstvujaši. — V tem je lahko precej resnice, lahko pa tudi ne. Najbrže je: ne.

Tatvine in poverebe v beogradske občini — se odkrivajo zdaj dan za dnem. Profesorja Gjorgje Gjuriča policija še ni mogla prijeti. Imenovan je bil šef socialno-političnega oddelka beogradske občine ter je poveril mnogo tisočakov, ker je več let delal brez vsake kontrole. Ko so prišli na sled poverebebam, so pustili Gjuriča na svobodi, ker je objubil, da poravnava manjkajoči denar v teku enega tedna. On pa je ta teden porabil za beg. Policija išče za njim, a ji ne uspe, da bi zvedela zanj, kaj šele da bi ga prišla. — Zdjaj pa so po odloku občinskega sodišča aretirali občinske uslužbenke Miloša Mihajloviča, Stanojeviča in Jokšića, ki so obtoženi, da so kradli v občinskem hlevu konjske odeje in drugo konjsko opremo. Soobtožen je nadzornik konjskih hlevov Nikolić, ki je osumljen, da je tatovom pomagal. — Kakšna je vendar ta beogradska občina, da dan za dnem zamrdi iz nje? Partizanstvo je rodilo vedno nove korupcije, te pa — tatvine in poverebe itd.

Še ena v Bakru. — Včeraj se je pripetila pri gradnji železnice proge Bakar postaja — Bakar pristanšče smrtna nezgoda. Vagonček s kamenjem naložen, je zdrknil preko nasipa v morje, pri čemer je našel smrt na vagončku sedeli delavec Josip Balenović. Ta proga je tirjala že mnogo žrtv s svojo gradnjo. Balenović je že 12. žrtev te še negotove proge.

Glavobol

Medicina ne more prav natančno razložiti, kako prav za prav nastaja glavobol. Poznamo štiri njegove vrste: 1. simptomatičen glavobol, ki nastopa kot simptom ali znak kakšne telesne bolezni; 2. periodično (od časa do časa) se vračajoči glavobol; 3. nevralgičen glavobol, ki za pravo ni glavobol, marveč nevralgija ali živčobol; 4. migrena.

Simptomatičen glavobol nastopa skupaj z drugimi znaki, predvsem s slabostjo: 1. na začetni stopnji nalezljivih bolezni ali bolezni, ki so združene z vročico ali mrzlico; 2. pri zastrupljenih najrazličnejše vrste. Značilen, upravičeno glavobol te vrste povzroča n. pr. ponorejene alkoholne pijače. Nekatere kemične snovi lahko povzročijo glavobol, druge pa imajo ravno nasproten vpliv: da ga olajšajo ali odpravijo;

3. pri obolenjih vitalnih organov in sistemov našega telesa. Bolezni srca, motnje želodca in čreves, kakor tudi bolezni medenice pri ženskah takisto pripomorejo k glavobolu.

4. pri obstajnih boleznih. Ta vrsta glavobola se odlikuje po silovitosti, ki se akoraj ne da premagati. Ali so vzrok obstajali ne, lahko dožene zdravnik z osebno preiskavo;

5. pri oteklinah možgan. To je najhujši glavobol, kaj jih poznamo; k sreči je ta vrsta glavobola samo majhen drobec enega odstotka vseh glavobolov. Vrh tega kaže čisto posebno obležje, tako da ga lahko razločimo od navadnega glavobola.

Pomen in zdravljenje simptomatičnega glavobola zavisi, kaj pa da, od poteka bolezni, ki ga je povzročila. Zdravnik, ki preiskuje neke glavobol, pa bo lahko odkril še znatno več drugih možnosti nego so te, ki smo jih omenili. Pri preiskovanju mu kajkrat pokazejo pot čisto poseben značilnosti tega primera, n. pr. čas, kdaj nastopa, kako nastopa itd. Se bolj pa bo vpošteval pri diagnozi razne druge bolezne znake, zato se bo zanesel predvsem na natančno telesno preiskavo, morebiti na laboratorijsko analizo telesnih izmečkov. Šele če natančna preiskava dožene, da ne povzroča glavobola bolezne znake, motnje organizma, lahko krene k drugim vrstam glavobola.

Periodično se vračajočega glavobola ne povzroča nobena bolezen, ki bi se dala dognati. Nekatere ljudi akoraj vedno boli glava. V večini primerov pa bolečina ni preveč huda. Zdi se, da je treba varok takega glavobola vsaj deloma pripisati dejnim napadalcih, v rabi bolgarske vojske ter pravi, da gre le za maščevanje dveh vojnih beguncev, ki nista makedonstvujaši. — V tem je lahko precej resnice, lahko pa tudi ne. Najbrže je: ne.

Nevralgične bolečine glave so kaj čisto posledica motenj v obstajni prizadetega živca. Če se ne razvije zadnji zob, ki ga imenujejo "modrostni," pa tudi druge motnje v zobovju lahko povzročijo nevralgijo, pri čemer pa utegne biti središče bolečine daleč od zoba, ki jo povzroča. Podobno učinek ima obolenje nosne dupljine.

Migrena nastopa v ostrih napadih v bolj ali manj periodičnih presledkih. Omejuje se zgolj na eno stran glave. Napad po navadi doseže višek, ko jame napadanece bruhati. V marsikaterem primeru se takemu človeku trenutno zmrči tudi pogled. Te bolečine so posledica motenj živčnega sistema. Njih značaj in vzrok nam nista znana. Po pretežni večini napada migrena ženske in se pričenja že v otroških ali dekleških letih. Napadi se stanovitno, s različno silo vračajo vse do petdesetega leta starosti. Najboljše zdravljenje

je redno življenje. V tem primeru so napadi slabejši in redkejši, da si tudi zdaj ne izginejo popolnoma.

Časte ublažitje glavobol morda obklati in vroče kopeli nog. Večini ljudi, ki doživljajo glavobol, najbolj prija, če se vležejo. Drugi, ki nimajo močnega glavobola, se najraje, če se lahko s prijetno zabavo "rastejejo."

Za zelo močen glavobol predpisujejo zdravniki po navadi kak derivat oglikovega katrana. Obstojne nešteta zdravila zoper glavobol; njih poglavitna sestojina je po navadi azetanilid. Mnoga pa imajo razne stranske učinke in jih nikakor ne jemljimo brez posvetovanja z zdravnikom.

Ljudje, ki jih čisto boli glava, naj se dajo temeljito zdravniško preiskati, da se dožene, ali ni kriva kakšna kronična bolezen. ("Hygeia")

KAJ STORI ADMINISTRACIJA Z BOULDERSKIM PROJEKTOM?

Wilbur skuša stvoriti netopirsko kombinacijo, ki bi zgradila in obratovala veliko elektrarno; Los Angeles zahteva, da vlada proizvede elektriko; privatni interesi zahtevajo celo pogajanje.

Washington. — (F. P.) — Notranji tajnik Wilbur, v katerega področje spada uravnavna Boulder Dam projekta, je umaknil svoj prvotni načrt, da privatni interesi zgrade in obratujejo ogromno elektrarno, ki bo postavljena ob slapovih Boulderkega nasipa. Načrt je umaknil radi velike nezadovoljnosti, ki je nastala med ljudstvom Kalifornije, Nevade in Arizone.

Sedaj je prišel na dan s kompromisnim načrtom, ki je naravnost fantastičen. On hoče, da je volk sit in koza cela. Priporeča, da se združijo vsa zainteresirana mesta in države ter privatni interesi elektrike in organizirajo skupno korporacijo, ki bi zgradila in operirala elektrarno. Razni inženirji in odvetniki dvomijo, ako se Wilbur zaveda kaj dela. Pravijo, da je ta načrt neupeljiv s gospodarskega in legalnega stališča. Občine, predvsem Los Angeles, zahtevajo, da bodo konzumenti prejimali elektriko po najnižji ceni; privatni interesi zahtevajo, da prejemaajo za elektriko "na much as the traffic could bear," — najvišje cene. To križanje interesov je dovolj velik faktor, ki onemogoči izvedbo tega načrta.

Wilbur in cela administracija skušajo na vsak način preprečiti drugo alternativo, da vlada zgradi in operira elektrarno kljub temu, da je to najpraktičnejši in najboljši načrt. Vlada je zmožna zgraditi elektrarno in prodajati energijo veliko ceneje kot pa privatni interesi, ker vlada lahko dobi od dveh do štirih procentov cenejši kredit kot pa privatne družbe. Wilbur je pred časnikarskimi poročevalci tudi priznal. Dodal je argument, da za vlado ni priporočljivo, da investira kapital v drage električne aparate radi tega, ker postanejo prehitro aseptični (zastareli). Važno vprašanje za drželo je, kaj stori Hooverjeva administracija s tem projektom. Ali bo služil ljudstvu, ali ga dobe privatni interesi pod svojo kontrolo?

Smrtine neureče med rudarji.

Washington. — 147 rudarjev je bilo ubitih v premogarski industriji meseca junija, 2 na polju trdega premoga in 115 na blatnohromem (mehkem) polju. V prvih šestih mesecih tega leta je bilo ubitih pri delu 985 rudarjev in v isti dobi lanskega leta 1.172.

Koliko avtomobilov je v Chicagu.

Chicago. — V prvi polovici tega leta je bilo v Chicagu izdanih 21.000 več licenc za pashizirane avte kot v prejšnjem letu. Stevilke so: 382.881 pashiziranih avtov do 31. julija 1929, dočim je bilo 360.985 do 31. julija 1928.

Strelna užgala dve cerkvi.

Tolono, Ill. — Strelna je udarila v petek v tukajšnja katoliško cerkev, ki je zgorela do tal s farovčevim vred. Škoda znaša \$12.000.

Bloomington, Ill. — Strelna je užgala v petek tukajšnja metodistično cerkev. Škoda znaša \$5000.

Strena zagovornikov visoke carine.

Washington. — Med zagovornike visoke carine je Matthew Woll — v katero kategorijo tudi on pripada — vrzel bomba, ki je napravila različne odmeve. Woll argumentira, da bi mogla vlada prepovedati preseljevanje ali pa graditev tovarov v tujezemstvu vsem ameriškim družbam, ako izdelujejo "American made" produkte, namreč na podlagi ameriških patentov.

Theodore Knappe sekundira Wollu v "Magazine of Wall Street." Pravi, da se nahaja okrog dvatisoč ameriških tovarov v tujezemstvu. On gre še korak dalje od Wollove propozicije in pravi, da bi bilo bolj pametno, da Amerika na stečaj odpre vrata cenemu delavstvu, katero naj rajše tukaj zapravi denar, ki ga zasluži v ameriški industriji. Matthew Wollu ta propozicija gotovo ne bo po volji, ker on bi najraje poslal le dežele vsaj par milijonov "foreignerjev."

Logika visokocarinskega dnevnika "Washington Post" se pa nekoliko razlikuje od brata Wolla in izvedenca Knappe. Wollu odgovarja, da je absolutno potrebno, da ameriški kapitalisti odpirajo tovarne v tujezemstvu, ker s tem se izognejo carini — v tujih državah — "ki praktično izključuje ameriško blago."

Seet policajev obtoženih brutalnosti.

Chicago. — Seet policajev s postaje Chicago Lawn se mora ragovaljati pred sodiščem radi obtožbe, da so pred nekaj dnevi brutalno osuvali in pretepili dva jetnika. Moža sta bila tako črna in otečena, da so morali poklicati zdravnika. Aretiranca, še mlada fanta, ki sta se vozila v ukradenem avtu, pravita, da so policaji na ta način hoteli izsiliti "izpoved" iz njiju.

Izdelovalci sladoleza v Chicagu pred štrajkom.

Chicago. — Unija sladoleznih delavcev, ki šteje 450 članov, torej večino delavcev, ki izdelujejo sladolez v Chicagu, je 1. avgusta odglasovala, da delavci zastavkajo čim pridejo spet prvi vroči dnevi. Delavci zahtevajo priznanje unije, več plače in nekaj drugih reči. Unija je v članjena v Čikaški delavski federaciji.

Žena plačuje alimonij ločenemu možu.

Redding, Cal. — Mrs. Lillian Ross Freeman mora po odloku sodišča plačevati svojemu ločenemu možu \$50 mesečno. Razsodba se dalje glasi, da žena plača možu \$400 v gotovini in prepusti njemu družinski avto. Žena ima business; dočim je on brez dela in denarja in še star.

Čikaški zemljišča orenjena na devet in pol milijarde.

Chicago. — Odbor ocenjevalcev, ki ima nalogo oceniti vso nepremičnino (stavbišča in poslopja) v svrhu nove davčne lestvice, je 2. t. m. poročal, da znaša sedanja tržna vrednost vseh davkom podvržene nepremičnine v okraju Cook devet in pol milijarde dolarjev. Odbor namerava obdavčiti 37% te vrednosti.

Čikaški listi se združujejo.

Chicago. — "The Chicago Daily Journal," najstarejši čikaški večerni dnevnik — izhaja že 85 let — se je združil s večernim dnevnikom "The Chicago Daily News." V Chicagu je včasih bilo šest do sedem angleških dnevnikov, zdaj pa bodo le štirje.

Žena osuvala moža do smrti.

Chicago. — John Zemla, star 45 let, je v petek ležal še vedno bolan za pljučnico v svojem stanovanju, 938 Elston ave. Njegova žena, ki je mislila, da je mož zdrav, pa noče iti na delo, ga joto osuvala in premlatila ležečega v postelji, da je čez nekaj ur umrl. Ženo so zaprili.

Aretirani komunisti pridejo pred sodbo.

Chicago. — Osemnajst komunistov, ki so bili aretirani v četrtek zvečer ob priliki protivolični demonstraciji v Union parku, je v petek zahtevalo in dobilo porotno obravnavo. Datum še ni določen.

Hipnoza in psihanaliza

Hipnoza je stanje v katerem je človek valed zmanjšanja zavesti ter zmanjšani poseben podvržen vplivom in volji druge osebnosti. Psihoanaliza pa je metoda, ki nam omogoča s pomočjo asocijativnih domislekov ter razlage sanj prodreti v tajna gibal in podzavestne težnje posameznika. Slednja je šla spocetka roko v roki s prvo. Njen izsleditelj, dunajski zdravnik Breuer, je svojo prvo pacientko najprej hipnotiziral ter jo šele v tem stanju izpraševal o njenih bolezenskih počutjih, katerih jo je baš s tem, da mu jih je izpovedala, zdravil. Pa tudi znanstveni utemeljitelj psihanalize, profesor Freud, se bil učenec pariškega psihijatra Charcota, ki je zdravil bolnike po hipnozi. Pozneje so psihanalitiki opustili hipnozo kot sredstvo za zdravljenje. Opazili so bili namreč, da se asocijativna vez misli v budnem stanju blatenno ne razlikuje od one v hipnotičnem. In ker je slednje za pacienta v zvezi z velikimi napori in nevarnostmi, so ga aploh opustili. Vendar pa se v zadnjem času znova ponavljajo kombinacija obeh metod.

Zmotno bi bilo misliti, da je hipnoza šela pridobitev modernega časa. Zakaj se v svetu Pismu imamo poplanskih mnogo primerov, ki nas živo spominjajo stanja, kakor ga iskavajeta sugestija in hipnoza. Tako je zelo verjetno, da je Mojzes, ki je imel nedvomno izredno močno sugestivno silo — saj mu je izraelako ljudstvo slepo sledilo v puščavo, predajoč se vsem nadlogam teška poti — tudi na egiptskega Faraona ubilavol s hipnotično modjo, prirejal pred njega najnevarnejše stvari, ter ga tako prevredil o svojem boljšem poslanstvu. Pa tudi Caesar, Aleksander Veliki in Napoleon so bili snani pa svojem fascinarajočem pogledu in hipnotični modbi besede.

V najnovjši zgodovini je snan primer Rasputina, ki je, da si bil preprost in popolnoma neobkrošen mušik, vendarlo popolnoma obvladal sadnjega in tako nesrečno preminulega cara, enako tudi carice in ves ruski dvor. Njegova beseda je bila baže tako prepričevalna, da je spremenil car na njegovo pri-govarjanje vse skipe, ki muhku niso prijali, čeprav se je bil še trenutek pred sam ogvali sanjo.

Pa tudi zdravnikom je bila hipnoza znana kot zdravilno sredstvo še mnogo prej, kakor si navadno mislimo. Tako je dunajski zdravnik Mesner zdravil s njeno pomočjo še sredi 18. stoletja, samo da jo je nazval "kvalaki magnetizem". In če pogledamo jedro psihanalize, vidimo, da so se tudi te ljudje posluževali davno pred Freudom. Tako je spoved v svojem bistvu psihanaliza.

Hipnoza in psihanaliza pa sta bili že od nekdaj tudi dobrodošlo sredstvo v rokah pustolovcev in zločincev. Rasputina smo že bili omenili. Drug avstrovno znan primer je zloglasni grof Cagliostro — v resnici Italijan Josef Balsamo, ki je tik pred francosko revolucijo vznemirjal ne le senzacijseljni Pariz, temveč celo Evropo. V Nemčiji je v neki bolnici s enim samim oblikom dvignil iz postelje nad 300 bolnikov, sugerirajoč jim, da so zdravi, ker mu je dana oblast, da more ozdraviti vsako bolezen. — Uporabljen psihanaliza za pa je od nekdaj slušila apret-nim diplomatom kot nevarno orodje, da so s njeno pomočjo iz-vabili iz svojih nasprotnikov baš tiste skrivnosti, ki so jih skušali najbolj zamolčati.

Tako vidimo, da sta moderni imeni hipnoza in psihanaliza le nova označba za prastaro znanost, in da se za tema nazivoma skrivajo starodavno obličje duševnih sil človeštva.

Prosperiteta rudarjev.

Philadelphia. — Federalna rezervna banka pravi v mesečnem poročilu, da so rudarji na polju trdega premoga zaslužili 17 odstotkov manj v mesecu juniju kot prejšnji mesec. Število rudarjev je bilo 11 procentov nižje kot pa v mesecu aprilu. To pomeni, da so rudarji zaslužili šest odstotkov manj meseca junija kot meseca aprila.

W. Klopfer: DEMANT

Miss Bakerjeva je tisti večer prvič imela ogrlico z dragocnim demantom, ki ga ji je bil oče, znani milijonar, nedavno kupil za bore dvesto tisoč dolarjev. Bil je lep, iskren se dragulj, velik kakor česnja, obdan z visnjavi mi safirji, na tenki platinasti verižici.

Bili smo ravno pri večerji. Miss Bakerjeva je sedela med kapetanom in gospodom Espo- som, njen oče pa med profesor- jem zoologije. Hendersonom in menoj, ki sem bil takrat ladijski zdravnik na parniku "Violet Gibson". Senzor Esposo, imovit Argentinec, je Bakerja pozdravil kot svojega starega znanca in opravičil svojo ženo, ki je za- radil morskolebnih moralov a- stati v kabini.

Nenadoma je ugasnila luč. Mučna tišina je zavladala v o- bednici. Pri naši mizi je zažven- ketal kozarec in Miss Dorothy Bakerjeva je pridružen vzkril- nila.

Argentinec se je opravičeval: kako je mogel biti tako neroden! Bog zna, ali bo moči madež od- straniti iz obleke?

Kapetan Webster je viknil vi- šjemu stewardu, naj pogleda, kaj je z elektriko. Obenem je sklenil zaneti svoj bencinski vžigalnik. Ko se mu je napo- sled potrudilo, so kakor na po- velje apertagorele žarnice.

Elektrikarje v redu, je javil višji steward. Nekdo je moral pomotoma obrniti stikalo. Tedaj se je začel presunljiv krik.

Bože, demant mi je izginil! Spustili smo vilice in srepo pogledali Miss Bakerjevo, ki je vsa blesta s trepetajočimi prsti otipavala svojo obleko. Nekateri so vstali iz mize.

Ostanite vsak na svojem mestu, dokler se stvar ne poja- sni, je vjudo, a odločno ukazal kapetan. Nihče naj ne gre iz dvorane!

Demanta ni bilo nikjer; vse iskanje je bilo zaman. Tedaj je senzor Esposo predlagal telesno preiskavo in se je sam prijavil zanj.

Ko je bilo tudi to opravljeno, smo bili tam kakor v začetu. Demant je bil izginil brez sledu.

Dva dni sta bila minila po ti- stem večeru. Sedel sem na palu- bi in premišljeval o čudni zade- vi z demantom, ki je bila še zme- rom odeta v temo.

Tedaj sem začel stopinje; za menoj je stal Henderson. Od- krito priznam: možak mi ni bil simpatičen. Bil je zopet človek z

lasičnim obrazom in naočniki. Če bi bil on? ... Ne, ni mogoče. — Povedali so mi, da ste stra- sten lovec. Ali je to res, doktor? Nemo sem priklimal. — Ali ste opazovali podla- sa, kadar vabi podlasico? Osupel sem pritrdil. — In bi znali oponašati nje- gov klic? Namestu odgovora sem zagnal žvižgajoč in vrčeč glas, ki je lasten tem poskočnim živalicam. Henderson je od veselja posko- čil.

Prekrasno, doktor, izborni! Mislim, da se mu je zme- šalo. Tedaj pa se je sklonil in mi šepnil na uho:

Kaj bi rekli, če bi se de- mant Miss Bakerjeve našel?

Gong je pozval k lunchu. Rav- no sem si zapenjal jopič, ko je potrkalo in se je na pragu poja- vil Henderson. Bil je videti ner- vozen.

Kakor vidim, ste naprav- ljeni. Pojdite; v četrt ure bo končano.

Kaj bo končano, dragi pro- fesor? sem vprašal začuden.

V četrt ure bo izginil de- mant v naših rokah. To se pra- vi, če boste tako ljubazni, da me zdajle spremito, je nestrpno dodal.

Šel sem z njim. Grodno mimo obednice sem videl, da so vrata odprta; razen naju so bili gost- je pri kapitanovi mizi še zbrani. Henderson me je vedel do kaju- te 24, vzel iz žepa ključ in mi šepnil na uho:

Zažvižgajte kakor prej na palubi!

Storil sem kakor mi je rekel, enkrat, dvakrat, trikrat ...

In glej: dobil sem odgovor. Podlasica se je odzvala, sprva bo- ječe, potem pa čedalje glasneje. Videti se je zmagoslavno za- smejal Henderson.

S temi besedami se je sklonil k zofi in potegnil izpod nje lesen zabojček z luknjicami.

Kletka! sem vskliknil pre- senčen. Toda v kakšni zvezi naj bo ta živalca s pogrešenim de- mantom? Čigava kabina je to?

Preveč ste radovedni, dok- tor. Le počasi! Najprej bi potre- boval veliko skledo za juho. Daj- te, pozvonite stewardu! ... Ta- ko, čez pet minut se vidiva pri lunchu.

Čim bolj se je bližal konec lun- cha, tem nemirnejši je postajal kapetan. Bil sem uverjen, da mu je bil Henderson zaupal svoj na- črt.

Tedaj sem začel stopinje; za menoj je stal Henderson. Od- krito priznam: možak mi ni bil simpatičen. Bil je zopet človek z

prisel do nas, je položil skledo na mizo.

Ladies and gentlemen! Pri- pravil sem vam majhno presene- čenje. Pričarati vam namreč ho- čem demant Miss Bakerjeve. Prosim stewarda, da zapro vr- ta.

Vse je odrevenelo. Ljudje so vikali, vprašanja so letela vse vprek.

Dovolite najprej nekoliko uvoda. Ker navale vsemu iska- nju demantne ogrlice nismo na- šli, je jasno, da je bila ukradena. Luč svedra ni ugasnila po na- ključju; istaknil jo je tat, ki se je spetno okoristil s temo in si prilastil ogrlico. Toda kako jo spraviti iz obednice, da je pri- pretekavi ne bi našli pri njem? Vse kritični čas ni nihče zapu- stil obednice izvenšali stewarda, ki pa ga sum ne more zadeti. Vi- dit, tu mi je pomagalo moje znanje zoologije.

Vse je napeto poslušalo Hen- dersonova izvajanja.

Vi veste, da je nekatere ži- vali moči združiti za razne u- metniške. Denimo, da ima naš pri- jatelj demantov, zadržano si- valco, tako majhno, da si jo la- hko vtakne v žep. Nu prilastil si je ogrlico, je del v mošnjici, ki ga je živali opeli okoli vratu, in spustil zavrnika, ki jo je ubral naravnost v njegovo kabino, kjer ga je še čakal pomagati. Ali vam je razumljivo?

Hm, svedra, je rekel. Tit Baker. Toda vrata so bila vendar zaprta!

Pozabili ste, da jih je ste- ward dvakrat odprl, je smehlja- se odgovoril Henderson. Zdaj pa dovolite, da vam predstavim malega hudodelca.

Te reči je dvignil pokrov, naglo segel v skledo in pokazal osuplim gostom puhačo in ce- petajočo zgornj rdečerjavo, spo- daj belo živalco, ki je od strahu šklepetala z zobmi in strahotno vreščala — podlasico.

Pazite: izpusil jo bom in videli boste, da bo takoj stekla k svojemu gospodarju. Te reči je podlasico oprezno položil na mizo. V salonu je zavladala mr- tvaška tišina.

Živalca se je nekaj trenutkov boječe ozirala na okoli, potem pa je poblikovno skočila čez mizo — v naročje gospe Espozove. Argentinka je prebledela na smrt in omahnila na stolu. Njen moč pa je besen planil pokoncu in razkačen zavpil na Hender- sona:

Ali želite, da vas oklofu- tam?

Stop, je dobrodušno odvrnil profesor in potegnil browning iz žepa. Vaša vloga veleopsestnika je doigrana senzor Esposo, ali kakor se že imenujete. Vi ste u- kradi demant, vaša žena pa vam

moralo vrniti ravno takrat! Čudno je, da na- njo niti ne mislim, kakor bi je ne bil ubil! ... Lizabeta! Sonja! Obedve revici, ponižni, s krotimi očmi! ... Kako sta mil! ... Zakaj se ne jočeta? Zakaj ne jecita? ... Vse dajeta od sebe — in gledata krotko in mirno ... So- nja, Sonja! Tiha Sonja! ...

Njegove misli so se zgrnile nad njim; čudno se mu je sdelo, ko ni vedel, na kak na- čin se je nenkrat znašel na ulici. Pozno sve- čer je še bilo. Mrak se je zgoščeval in šep je svetil vedno svetlejšje, toda zrak je bil nenava- dno soparen. Trumoma so hodili ljudje po uli- cah; rokodelci in delavci so se vračali domov, drugi pa so se izprehajali; dšalo je po ometu, prahu in stoječi vodi. Žalosten in zamišljen je hodil Razkočnikov okrog; dobro se je spo- minjal, da je šel s doma z nekim namenom, ki bi ga moral naglo izvršiti, toda ga je — po- zabil. Naenkrat je obstal in zagledal, da stoji na trotoarju ob drugi strani ulice človek, ki mu mingo s roko. Šel je preko ulice k njemu; toda moč se je nenadoma obrnil in šel naprej, ka- kor ne bi bilo ničesar; glava se mu je spuščala na prsi in po ničemer ni bilo videti, da ga je klical. "Saj me je vendar klical!" si je mislil Razkočnikov in šel za njim. Preden je napra- vil deset korakov, ga je spoznal in — se pre- strašil; bil je prejšnji mešan v istotaki suk- nji in z istim sključnim hrbtom. Razkočnikov mu je sledil od daleč; srce mu je utripalo; za- vila sta v stranoko ulico, toda mešan se še vedno ni ozrl. "Ali ve, da grem za njim" si je mislil Razkočnikov. Mešan je stopil skozi vrata velike hiše; tudi Razkočnikov je šel naglo k vratom in začel gledati za njim, če se bo mo- rebiti ozrl in ga poklical. — In res, ko je pre- korajl vso vežo in je bil že na dvorišču, se je moč naenkrat obrnil in mu vnovič nekako po- mignil. Tudi Razkočnikov je stopil takrat v vežo, toda mešana je ni bilo več videti; go- tovo je zavil po stopnicah, ki so bile takoj tam poleg. Razkočnikov je planil za njim in res je zaslišal za dvojne stopnice više umerjene in počasne korake. Čudno znane so mu dozde- vale te stopnice! Evo okna v prvem nadstrop- ju; žalostno in skrivnostno se je ulivala me- sečina skozi šipe; in tu je drugo nadstropje. Ha! tu je tisto stanovanje, kjer sta delala ple- skarja ... Kake da ga ni takoj spoznal? Ko- rak moža, ki je hodil pred njim, so potihnili: (Dolje prihajam.)

je pri tem pomagala; utrnila je v obednici luč, potem pa je ča- kala na podlasico. Senzor, pro- sim, da vrnete demant.

Nisem demanta, je zavre- škala Argentinka.

Oprostite mi negalanost, je odvrnil Henderson, po blisko- vo aegul senzorja za jopič in pote- gnul na dan svilen mošnjček z demantom Miss Dorothy. Kape- tan je pomignil stewardom, ki so odvedli Argentinka in njegovo ženo iz dvorane.

Tit Baker je stresel Hender- sonu roko.

To ste fino napravili. Samo ne razumem, da kot zoolog ...

Nisem zoolog, se je zaame- jal Henderson, ampak detektiv. Zavarovalne družbe, pri kateri je demant zavarovan. Družba mi je naročila, da pazim na demant, da se mu na tej vožnji nič ne zgodi.

Kako ste vedeli, sem po- zneje vprašal Hendersona, da je senzor imela dragulj pri sebi? Saj bi bil utegnil biti v njeni ka- bin.

To je bilo kaj preprosto. Ko sem rekel, da bom pričaral de- mant, se je dama nehote prišla za pral.

A podlasica?

Temeljiti ste, doktor, vse- čast. Ko smo se tisti večer ven- ster Esposo in jas v sosednji so- bi podvrgli telesni preiskavi, sem na Argentincevih rokah alu- čajno opazil nekaj kratkih rde- čerjavih in belih živalskih dlak. Priznajte, da pri salonskem člo- veku kaj takega ni običajno. Po- stal sem pozoren nanj, vzel ne- kaj teh dlak s seboj in si jih drugo jutro ogledal pod vašim mikroskopom — saj se spomni- te, da sem vas prošil zanj? V zo- ologiji sem nekoliko podkovan in zato mi ni bilo težko, po dlaki spoznati podlasico. Vidite, od- tod moja teorija. Vaak zločinec napravi kako napako. Esposo je bil na primer prezel, da se nje- gova podlasica goli. In zdaj, good bye, dragi doktor.

Minim Gorki:

Narednik Bartosch

Taborišče delavskega bataljo- na. Baraka. Same barake. In bo- deča žica. Vse naokoli. In za ži- co kantina in v kantini kanti- nerka. Debeli, energična. In rdeča — bakreno rdeča kakor gospod narednik.

Ura na stolpiču nad pisarniško barako je udarila enajst.

Is barak so se vsuli vojaki. Mladi, stari, majhni, visoki, ravn- i, kruljavi, blede in mršavi. Može in s krikom v vseh jez- kih. Hiteli so na veliki prostor pred pisarniško barako.

Vergatterung!

In nastale so vrste živih ljudi. Dolge. Ves široki travnik obse- gajoče. Sto in sto, tiščo unifor- miranih glav. Druga za drugo, druga poleg druge.

Habtacht!

In žive vrste so odrevenele. Osoren visok glas je prišel:

Dnevno povelje Njegove vi- sokosti nadvojvode — — —

Vrste so stale navpično. Vsr- vnane in neme. Samo oči pod kapami, ki niso bile kape, so mi- gale sem in tja, gori in doli.

Ruht!

In vrste so se znižale in raz- členile.

Hrkanje, kašljanje, šepet in suvanje.

Habtacht!

Vrste so onemele in se zvi- šale.

Čul se je visok osoren glas:

Prišla je pritožba, da se nekateri v tem rešenem času ne zavedajo strogih vojskajih dol- nosti, da se vedejo neuspodobno v kantini in nadlegujejo gospo kantinerko in njene gospodinje pomočnice. Med njimi so tudi inteligentni možje in ženske. Kdorkoli bo ovaden službo vo- dečemu naredniku zaradi teh prestopkov, bo kaznovan v ami- slu določb. Komandant podpol- kovnik von und zu Pruegelstein. Ruht!

In zopet je završalo v vrstah: Jak se maa? Ti ga zapi? K. . . a cesarska! Ih verd ir son eaign, dem rotn gsht!

Na stol je stopil bakreno rde- či narednik Bartosch z bikovko pod pazduho.

Habtacht!

Vrste so ubogale, toda vsi ni- so stali navpično. Tudi šepetanje se je nadaljevalo.

Šlišli ste ukas gospoda ko- mandanta. Gorje onemu, ki se bo pragrešil! Danes jih visi de- vet, jutri jih bo devetdeset!

V četrti, peti, osmi ali deseti vrsti je kihnil člen po vseh pri- rodni pravilih. Za njim člen druge, šeste ali devete vrste. Nato členi raznih vrst.

Narednik je stisnil bikovko.

Mož, ki je kihnil prvi, naj se javi!

Vrste so se razgibale. Členi v prvih vrstah so gledali nazaj, o- ni v zadnjih pa so stegovali vr- tove po prvih.

Habtacht! Še enkrat in zadnjič: Mož, ki je kihnil prvi, naj stopi naprej!

Vrste so stale nepremično.

Narednik je stopil iz stola in zarjovel:

Jaz vam pokažem! Pakaja, fakini! Vi, korporal, poiščite moža!

In korporal je zavpil:

Gospod narednik pravijo, da se ne bo nič zgodilo tistemu, ki se prostovoljno javi.

Med vrstami je zašumelo. Z leve, z desne, iz srede so prih- jali možje. Deset, dvajset, tri- deset. Golobradi in poraščeni, inteligentnih in topih oči. Z modrimi, sivimi, rdečimi našivi pod vratom in brez našivov.

Narednik je korajl pred nji- mi in vihtel bikovko.

Tepci! Na svoja mesta! Ta- koj!

Vrste so se pomirile.

Po običajnem čitanju števila potrebnih delavcev ob fronti, po- tovarnah in drugih vojsko u- pravljanjih podjetjih je zaklical narednik:

Abtretien!

In vrste so se izpremenile v splošen vrvež. Bila je ura mena- še. Vsak je hitel v svojo barako po svojo skledico.

Suh mladenič majhne postave, v ohlapnih hlačah in v široki bluzi brez našivov je med tekom ustavil visokega, zakrpanega moža z naočniki in s rumenim trakom na rokavu ter brez be- sede prigljal svojo cigareto ob njegovi.

Byl to pěkný divadelní vý- stup! se je zahvalil mladenič za- krpanemu možu z naočniki in stekel v svojo barako.

At' žije člnat! je pritrdil visoki mož z rumenim trakom na rokavu.

At' žije Bartosch! je za- klical nekdo za njim.

Bôh to obrátí ...

Veselo so odmevali po tabori- šču krepki udarci kuharjeve ro- ke po jekleni plošči.

HIŠA NA PRODAJ.

Ker zapustimo mesto, proda- mo fino iz opeke zidano, štri- sobno hišo, kuhinja je pritičju, zaprt porč, velika garaža, tri ve- lika sadna drevesa, grmovje in cvetlice. Prodamo za nizko ce- no. Oglasite se na: 2637 So. Cuy- ler Ave., Berwyn, Ill.—(Adv.)

NA PRODAJ.—Stare Furnace peči. Lastnik vam jih postavi na lahke obroke. Tudi ena peč na gorko vodo in ena na soparo z vsami radiatorji. Pokličite na te- lefon: Cedercress 0760.—(Adv.)

POJASNILO DRUŠTVE- NIM TAJNIKOM IN POŠILJA- TELJEM RAZNIH NAZNANIL.

Kadar pošljete listo Prosveta kakorčinski listu naznanila in na- hvale o smrti, tedaj vsaj povor- te v plam, ali želite imeti pla- čan oglas ali kot navadno vest. Ako je priročeno kot navadna vest, se izpusti iz naznanila vse osebne zahvale in imena pomo- čnikov, ter se tako naznanila priobliči brezplačno. Kadar pa hočete imeti priročeno celo vrsto raznih imen in drugih stvari, je pa to oglas, na katerega se mora plačati, to velja za član in za na- člana. Nadalje velja isto tudi za same prireditve, veselice, shode, itd. Vselej je treba povedati, ali hočete imeti plačan oglas ali samo navadno člankarsko vest, tudi v takem slučaju se za navadno vest, naredi stvar bolj na kratko in se pove za vsakega del. Če pa naročite, da naj bo plačan oglas, se priobliči vse, kar zahtevate. Isto tako velja za vse druge nazna- nila, če se koga liče, ščitveno poudariti, prodajo, itd. Za vse take stvari se mora vedno pove- dati, da naj bo to oglas, koliko- krat naj se isti priobliči in da ho- deče zanj plačati. To pojasnilo dajem radi tega, ker je to sklop konvencije, da se potem ravnava val, družita, člani, naročni- ki in upravitelje lista. Prosim, da ne upoštevate in se po tem ravnate. — Filip Godina, upra- vitelj.

Cena listu Prosveta

po 1. juliju 1929 je:

Za Zdrav držiave in Kanado \$6.00
1 tednik in 4.80
2 tednika in 3.60
3 tedniki in 2.40

Za Cicero in Chicago je.....\$7.50
1 tednik in 6.30
2 tednika in 5.10
3 tedniki in 3.90

Tednik sam stane.....\$1.20
Tednik v Evropo stane 1.70
Poština za tednik v Evropo .50

Mladinski List stane.....\$1.20
Ml. List v Evropo stane..... 1.50
Cena oglasom po dogovoru.

Agitirajte za "Prosveto"!

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (June 30-29) po- meni, da vam je naročnina po- tekla ta dan. Ponovite jo pra- vočasno, da vam lista ne usta- vimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen valed napakega na- slova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi dru- štvni tajniki in drugi zastopni- ki, pri katerih lahko plačate na- ročnino.

Naročnina za celo leto je \$6.00 za pol leta pa \$3.00. Član SNPJ doplačajo \$4.80 za leto, za pol leta \$2.40.

Za mesto Chicago in Cicero za leto \$7.50, pol leta \$3.75, za čla- ne \$6.30.

Za Evropo stane za pol leta \$4.50, za vse leto pa \$9.00.

Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštino.

Mladinski List stane za celo leto \$1.20.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

UPRAVNIŠTVO "PROSVETA"

2637 S. Lawndale Ave., CHICAGO, ILL.

NAZNANILLO.

Društvenim tajnikom in taj- nikan se tem potem naznanja, da morajo naznaniti vse spre- menbe naslovov članov in čla- nic, naslove novih članov, ter imena in naslove odstopenih, izstopnih in izločenih članov na- znaniti upravitelju Prosveta, da se lahko točno vredi imenih za pošiljanje lista Prosveta. Imena in naslove, katere pošlje- te glavnemu tajniku ostanje- tam v arhivu in jih upravitelju ne doli. Torej je zelo važno, da vsakej pošljete na naš list za- pripravljenih listinah vse naslo- ve upravitelju Prosveta pose- bej. Pri vsaki spremembi naslo- va naj se "vselej omeni stari in novi naslov. Upravitelju uljud- no upošljate, da društveni tajnik in tajnice to upoštevajo. — Filip Godina, upravitelj.

POJASNILO.

Članom naročnikom Prosvete, društvenim tajnikom in sta- stopnikom lista Prosveta, bodi- a tem pojasnimo, da NOV si- stem plačevanja naročnine je je- n v veljavo 1. julija 1929. Vsi na- ročniki, ki dolgujejo na naro- čnini za NAZAJ, morajo plača- ti po starem sistemu vse kar do- gujejo do 30. junija 1929. Pro- sim, da se to upoštevata in vza- na znanje. Za list Prosveta — Philip Godina, upravitelj.

F. M. Dostojevski:

ZLOČIN IN KAZEN

Roman v šestih delih z epilogom. Poslovni Vladimir Lovčič.

Da, v resnici sem uš," je nadaljeval, zlobno se oprijemši svoje misli, brodeč po nji in z naslado polgrajave z njo — "in to je samo zavoljo tega, ker zdaj razmiš- ljam o dejstvu, da sem uš; drugič zato, ker sem ves mesec dražil božjo previdnost, ključ jo za prčo, da ne kanim ničesar zaradi lastnega mesa in poželjenja, temveč le v dose- go velikega in krasnega cilja — haha! Tretjič zato, ker sem z vso mogočo pravilnostjo pazil na težo, mero in račun: izmed vseh uš sem si izbral najmalopridnejšo, ubil jo in sklenil, da ji vzamem samo toliko, kolikor potrebujem za prvi korak, nič več in nič manj — ostalo bi vzlic vsemu še pripadlo samostanu za maše za- dušnice — haha! — In končno sem uš zaradi- tega," je pridodal, škripaje z zobmi, "zaradi- tega, ker sem morebiti jaz še slabši in ogab- nejši od ubite uš, jaz, ki sem slutil še prej, kako mi bo pri srcu potem, ko jo ubijem! Ali je še kaj na svetu podobnega toliki grozi! O, ta nizka podlost! ... O, kako dobro razumem zdaj preroka na konju in s sabljo v roki: "Al- lah ukazuje, ubogaj, ti trepetajoča stvar!" Prav ima takšen "prerok", ako postavi preko ulice baterijo in treka v krivega in nedolžne- ga, ne da bi mu dal časa, da se opraviči! Ubogaj, trepetajoča stvar, — in ne želi, zakaj te pravice nimaš! ... O, za nobeno ceno ne od- pustim stari oduhu!

Njegovi lasje so bili mokri od znoja, drh- teče ustnice so se mu bile posušile in oči so mu nepremično strmele v strop.

"Mati, sestra — kako sem ju ljubil! Zakaj ju zdaj sovražim? Mram ju in ju sovražim, ne morem ju videti v svoji bližini! Ko sem prej stopil k materi ter jo objel in jo polju- bil, takrat sem si mislil, ako bi vedela. ... Ali naj bi ji bil razodel? To zavisi od mene. Hm! ona mora biti takšna, kakršen sem jaz," je premišljal trudoma, kakor bi se boril z blod- njo, ki ga je objemala. "O, kako zdaj sovražim staro! Še vdrugič bi jo brkone ubil, ako bi spet otelvala! Uboga Lizabeta! Zakaj se je

moralo vrniti ravno takrat! Čudno je, da na- njo niti ne mislim, kakor bi je ne bil ubil! ... Lizabeta! Sonja! Obedve revici, ponižni, s krotimi očmi! ... Kako sta mil! ... Zakaj se ne jočeta? Zakaj ne jecita? ... Vse dajeta od sebe — in gledata krotko in mirno ... So- nja, Sonja! Tiha Sonja! ...

Njegove misli so se zgrnile nad njim; čudno se mu je sdelo, ko ni vedel, na kak na- čin se je nenkrat znašel na ulici. Pozno sve- čer je še bilo. Mrak se je zgoščeval in šep je svetil vedno svetlejšje, toda zrak je bil nenava- dno soparen. Trumoma so hodili ljudje po uli- cah; rokodelci in delavci so se vračali domov, drugi pa so se izprehajali; dšalo je po ometu, prahu in stoječi vodi. Žalosten in zamišljen je hodil Razkočnikov okrog; dobro se je spo- minjal, da je šel s doma z nekim namenom, ki bi ga moral naglo izvršiti, toda ga je — po- zabil. Naenkrat je obstal in zagledal, da stoji na trotoarju ob drugi strani ul